

فهرست

دین و زندگی دهم ۱

دین و زندگی یازدهم ۵

دین و زندگی دوازدهم ۲۰

درس ۳: خود حقیقی = روح (فقط ویژه دهم رشته انسانی)

نکته: سرمایه‌های انسان، جداکننده او از سایر موجودات متمایزکننده حرکت به سمت کمال است که این سرمایه‌ها ناشی از بعد روحانی اوست.

ابعاد	۱- بعد جسمانی و مادی (غیرمجرد)	تجزیه و تحلیل پذیر	تلاشی پذیری و استهلاک	محدود به مکان و زمان
انسان	۲- بعد روحانی و غیرمادی (مجرد)	تجزیه و تحلیل ناپذیر	عدم تلاشی و استهلاک	باقی و آگاه پس از مرگ

تست: متمایزکننده حرکت انسان به سوی کمال چیست و ناشی از کدام بعد وجودی انسان است؟

- (۱) سرمایه‌های وجودی انسان - بعد غیرمادی او
(۲) سرمایه‌های وجودی انسان - بعد مادی و غیرمادی او
(۳) تمایل انسان به کمال مطلق - بعد غیرمادی او
(۴) تمایل انسان به کمال مطلق - بعد مادی و غیرمادی او

نکته: شعر عطار نیشابوری:

«جان بلندی داشت تن پستی خاک / مجتمع شد خاک پست و جان پاک»: دمیدن روح در جسم

«چون بلند و پست با هم یار شد / آدمی اعجوبه اسرار شد»: اشرف مخلوقات شدن انسان

تست: در بیت عطار که چنین سروده است: «چون بلند و پست با هم یار شد / آدمی اعجوبه اسرار شد» به ترتیب به

کدام یک از ابعاد وجودی انسان اشاره شده است؟

- (۱) تلاشی ناپذیر - مستهلک‌شدنی
(۲) فناپذیر - تغییرناپذیر
(۳) فارغ از محدوده زمان - تجزیه‌ناپذیر
(۴) فارغ از محدوده مکان - تحلیل‌ناشدنی

تست: در بیت زیر به ترتیب، به کدام ویژگی‌های انسان اشاره شده است؟ (انسانی ۹۹)

«جان بلندی داشت، تن پستی خاک / مجتمع شد خاک پست و جان پاک»

- (۱) ثبات و آگاهی دائمی بعد حقیقی - تحول و تغییر بعد جسمانی انسان
(۲) درک روشن از خود پس از استدلال - تحول و تغییر بعد جسمانی انسان
(۳) ثبات و آگاهی دائمی بعد حقیقی - محور ثابت و حالات گوناگون کالبد انسان
(۴) درک روشن از خود پس از استدلال - محور ثابت و حالات گوناگون کالبد انسان

نکته:

نشانه‌ها و دلایل وجود بعد روحانی شخصیت، هویت	(الف) ثابت بودن خود، من، شخصیت	با وجود تغییرات دائمی جسم (تعویض عناصر بدن هر هفت سال یکبار)، هرکس درک روشنی از خود دارد و خود را همان کسی می‌داند که سال‌ها پیش خدمتی یا خطایی کرده بود و احساس خوشحالی یا ملامت (سرزنش نفس لوامه) دارد. نکته: ثبات روح به معنای تجزیه‌ناپذیری آن است، نه تغییرناپذیری آن. اگر شخصیت یا من انسان وابسته به جسم او بود (شرط)، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل می‌شد (مشروط). اما چنین نیست. قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر پایه پذیرش «من» ثابت بنا شده است.
--	--------------------------------	--

بنابراین کسی را بیست سال قبل جنایت یا خدمتی کرده، مجازات یا تجلیل می‌کنیم. کسی که قسمت‌هایی از بدن خود را در حادثه‌ای از دست داده (نقص عضو)، احساس کمبود هویت نمی‌کند. نتیجه: ثبات هویت و شخصیت و خود و من انسان ناشی از ثبات اندام‌های او نیست.	(بدیهی)
رؤیاهایی که خبر از حوادث گذشته یا آینده دهند، یا نشان‌دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری ندیده‌ایم و از آن سابقه ذهنی نداشته‌ایم و بعدها در خارج مشاهده می‌کنیم و دچار شگفتی می‌شویم. انسان از ظرف زمان و مکان خارج (فارغ) می‌شود، در حالی که جسم او در رختخواب است. نمونه‌هایی از رؤیاهای صادقانه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف (ع) ذکر نموده که دلیلی بر اصلت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن است.	(ب) خواب و رؤیا

تست: کدام مورد نشان می‌دهد قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد براساس پذیرفتن «ثابت بودن خود» بنا شده است؟ (انسانی خارج ۹۸)

- (۱) انسان در اثبات وجود چیزی به نام «من» به هیچ استدلالی احتیاج ندارد.
 - (۲) در فرهنگ دینی بعد روحانی نقشی اساسی در فرایند انتخاب و تصمیم‌گیری دارد.
 - (۳) فردی که بیست سال قبل یک قانون علمی را کشف کرده، اکنون باید از وی تجلیل شود.
 - (۴) شخصیت انسان وابسته به جسم او می‌باشد، در نتیجه در دوران عمر بارها عوض می‌شود.
- تست:** اینکه نفس لوازم، انسان را در مقابل خطای گذشته مؤاخذه می‌کند، نشان‌دهنده کدام مورد است؟ (انسانی خارج ۹۹)

- (۱) من حقیقی انسان نیاز به هیچ استدلالی ندارد و در دوران عمر ثابت است.
- (۲) هرکس در درون خود محور ثابتی دارد که به مکان و زمان محدود شده است.
- (۳) خود انسان همیشه برای او ثابت است و وابسته به بعد مادی است که متلاشی نمی‌شود.
- (۴) شخصیت انسان وابسته به بعد روحانی و جسمانی انسان است که تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد.

نکته: توانایی‌های بعد روحانی: انتخاب، تصمیم‌گیری، میل به کمالات نامحدود، درک واقعیات و تفکر و اندیشه، کسب فضیلت‌ها و رذیلت‌ها (تغییرپذیری روح) پس وجه اشتراک روح و جسم: **تغییرپذیری** است.

مقرب درگاه الهی و مسجود فرشتگان می‌شود.	اگر روح انسان به فضیلت‌ها آراسته شد،
تا اعماق جهنم سقوط می‌کند. (انحطاط)	اگر روح انسان به رذیلت‌ها تن داد،

تست: قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر چه مبنایی بنا شده است و ویژگی آن کدام است؟ (خارج از کشور قدیم ۹۸)

- (۱) «من» ثابت که تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد - در همه حال مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می‌شود.
- (۲) ارزش‌ها و بایدها و نبایدهای انسانی - در همه حال مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می‌شود.
- (۳) «من» ثابت که تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد - به دنبال کمال نامحدود و جاودانگی است.
- (۴) ارزش‌ها و بایدها و نبایدهای انسانی - به دنبال کمال نامحدود و جاودانگی است.

نکته: حقیقت توکل بر خدا:

معنای توکل	اعتماد به خداوند و سپردن نتیجه کارها به او در عین انجام وظیفه خود خدا را تکیه‌گاه مطمئن خود یافتن و در عین عمل به وظایف، واگذاری امور به او
کفایت خدا برای بنده	آیه ۱: و من یتوکل علی الله فهو حسبه : خداوند برای بنده‌اش کافی است. ان الله بالغ امره: امر و اراده الهی مربوط به ربوبیت و قضای الهی است. آیه ۲: الیس الله بکاف عبده: استفهام تأکیدی بر کفایت مطلق الهی / توکل مربوط به توحید عملی است.
مصلحت‌سنجی خدا برای متوکل	آیه: و عسی ان تکرهوا شیئاً و هو خیر لکم: و عسی ان تحبوا شیئاً و هو شر لکم: (و خداوند می‌داند و شما نمی‌دانید: درس ۹ دوازدهم انسانی): خداوند آینده‌ای را می‌بیند که ما درک نمی‌کنیم. حدیث امام علی: خداوند تو با آنان که به تو بیشتر عشق می‌ورزند، انس می‌گیری. و برای اصلاح کار آنان که بر تو توکل می‌کنند از خودشان آماده‌تری. اسرار ایشان را می‌دانی و بر اندیشه‌هایشان آگاهی . (علم الهی) اگر تنهایی آنان را به وحشت اندازد، یاد تو آنان را آرام سازد و اگر مصیبت‌ها بر آنان فرو بارد، به تو پناه آورند و روی به درگاه تو دارند. چون می‌دانند سر رشته کارها به دست توست. (توحید در ربوبیت: درس ۲ دوازدهم)
چرا بر غیر خدا نمی‌توان توکل کرد؟	پاسخ: زیرا کسی غیر از خدا، توانایی خیررسانی و دفع ضرر ندارد. آیه: قل افرأیتم ما تدعون من دون الله: شرک عملی (خطاب به بت‌پرستان) ان ارادنی الله بضر هل هن کاشفات ضرّه: غیر خدا توانایی دفع خطر ندارد. / اراده و مشیت و قضای الهی و ربوبیت او ارادنی برحمة هل هن ممسکات رحمته: غیر خدا توانایی خیررسانی یا دفع آن را ندارد. قل حسبی الله: کفایت خدا برای بنده (علت) علیه یتوکل المتوکلون: (معلول)

نکته: دو شرط توکل حقیقی:

۱- خالصانه و قلبی باشد و فقط گفتن یک جمله نباشد.	حدیث امام صادق: هر بنده‌ای از بندگانم به جای پناه بردن به دیگری با نیت خالص (حسن فاعلی: درس ۴ دوازدهم) به من پناه آورد، از کارش چاره‌جویی می‌کنم، گرچه همه اهل آسمان‌ها و زمین و هر چه در آن‌هاست، علیه او برخیزند.
۲- انسان مسئولیت و وظیفه خود را به خوبی انجام دهد.	یعنی فکر و اندیشه، مشورت کردن، انتخاب بهترین راه، عزم و اراده محکم، تلاش کردن. توکل جانشین تنبلی و ندانم‌کاری افراد نیست، بلکه کمک‌کننده و امیددهنده به کسی است که اهل تعقل و پشتکار و همت (تپه) باشد. حدیث پیامبر به آنان که اهل فعالیت و کار نبودند و ادعای توکل داشتند: « شما سربار دیگران هستید.» (مبارزه پیامبر با فقر و محرومیت: درس ۶ یازدهم) بیت: «گر توکل می‌کنی در کار کن / کشت کن پس تکیه بر جبار کن»

نکته:

استفاده از اسباب و ابزارها	بنابر حکمت الهی قرار داده شده است.
برای رسیدن به خواسته‌ها	بی‌توجهی به اسباب، بی‌توجهی به علم و حکمت الهی است.

نکته:

دوره نوجوانی و جوانی	دوره بزرگسالی
دوران تصمیم‌های بزرگ و سرنوشت‌ساز	با گذر عمر، قوای انسان به سستی می‌گراید و توان تصمیم‌های بزرگ کاهش می‌یابد.
شجاعت روحی بالا	در فکر تجملات
دست و پای وجود به رشته‌های دنیایی بسته نشده	به مقام و ثروت دل بسته
می‌تواند آرمان‌های بزرگ داشته باشد.	در حسادت نسبت به دیگری می‌سوزد.
دوره پرواز، رفتن و صعود	ماندن در باتلاق دنیایی فرورفتن.
احساس نیاز شدیدتر به توکل بر خدا	

تست: به تعبیر امام علی (ع) این مفهوم که «سر رشته کارها به دست توست» چه نتیجه‌ای برای متوکلان بر خدا به دنبال دارد و با کدام آیه مبارکه در ارتباط است؟

۱) در مصیبت‌ها روی به درگاه خدا دارند. «قل حسبی الله علیه یتوکل المتوکلون»

۲) در مصیبت‌ها روی به درگاه خدا دارند. «ان ارادنی الله بضر هل هن کاشفات ضره»

۳) به خدا بیشتر عشق می‌ورزند. «قل حسبی الله علیه یتوکل المتوکلون»

۴) به خدا بیشتر عشق می‌ورزند. «ان ارادنی الله بضر هل هن کاشفات ضره»

مباحث تخصصی رشته انسانی:

درس ۱: هدایت الهی: (نکات ویژه رشته انسانی)

نکته*: آیه مربوط به «شناخت هدف زندگی» از نیازهای برتر:

انّ الخاسرین	زیان کاران حقیقی
الذین خسروا انفسهم	کسانی هستند که عمر خود را با نشناختن هدف یا خطا کردن در شناخت آن، از دست داده‌اند.
مرتبط با دعای امام سجاد (ع): «خدایا، ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»	

نکته*: نیازهای برتر، دغدغه‌ها و دلمشغولی‌هایی مقدّس هستند؛ زیرا نشانهٔ **بیداری** و **هوشیاری** انسان و **توجه**

وی به ارزش زندگی و **آگاهی** از زیانی است که یک زندگی بی هدف را تهدید می‌کند. (از دست دادن عمر پس نیازهای برتر دغدغهٔ انسان‌های جست‌وجوگری است که برای خود و فرصت زندگی **ارزش** قائل‌اند و نمی‌خواهند این موهبت یگانه و تکرارناپذیر را هدر دهند.

نکته*:

غفلت و بی‌توجهی به نیازهای برتر آثار و عواقب زیانباری در آخرت دارد که زمان جبران سپری شده است.	
کاروان رفت	فرصت عمر در حال پایان و تمام شدن است.
و تو در خواب	غفلت انسان
و بیابان در پیش/	راه سختی در مسیر رسیدن به آخرت در پیش است.
کی روی، ره ز که پرسی،	نیاز به راهنما: پیامبران و امامان (هدایت تشریعی)
چه کنی، چون باشی؟	نیاز چگونه زیستن یا کشف راه درست زندگی

نکته*: پاسخ **مکتب‌های فکری** (زندگی غیر دینی: بر لب پرتگاه سقوط به آتش جهنم: اسّس بنیانه علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم: درس ۹ دوازدهم) به نیازهای برتر انسان، **سرگردانی روزافزون** برای بشر به وجود آورده است.

نکته*: **هدایت عمومی**، یک اصل **عام و همگانی** در خلقت است:

خدای جهان، آفریدگاری **حکیم** است؛ نه تنها انسان، بلکه هیچ مخلوقی را بدون هدایت رها نکرده است. او هر مخلوقی را برای **هدفی معین** خلق می‌کند (بالحقّ) و برای رسیدن به آن هدف، او را هدایت و راهنمایی می‌فرماید. (مربوط به توحید در ربوبیت: درس ۲ دوازدهم)

آیه:

قال ربّنا اَلذّی	سخن حضرت موسی (ع) خطاب به فرعون که «انا ربکم الاعلی» می‌گفت. (درس ۳ دوازدهم)
اعطی کلّ شیء خلقه	خالقیت عمومی؛ مرتبط با آیه «الله خالق کلّ شیء» (درس ۲ دوازدهم)
ثم هدی	هدایت عمومی به دلیل حکمت الهی؛ توحید در ربوبیت (درس ۲ دوازدهم)

نکته*: هدایت تشریعی و اختیار انسان:

آیه: «همانا ما این کتاب را به حق برای مردم بر تو نازل کردیم	نزول حکیمانه شریعت
پس هر که هدایت یافت، خودش سود کرده	اختیار انسان: مرتبط با «فمن ابصر فلنفسه» (درس ۵ دوازدهم)
و هر که گمراه شد، تنها به زیان خود عمل کرده است	اختیار انسان: مرتبط با «و من عمی فعلیها» (درس ۵ دوازدهم)
و تو وکیل و مدافع آنها نیستی.»	مسئول سرنوشت خویش بودن (افأنت تكون علیه وکیلاً: درس ۳ دوازدهم)

درس ۲: تداوم هدایت (نکات ویژه رشته انسانی)

نکته*: علل وجود ادیان مختلف:

پیامبر اسلام تصدیق کننده و ادامه دهنده سلسله انبیا بود:

آیه ۱: «و ما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل ... انقلبتم علی اعقابکم» (تکرار در درس ۹ یازدهم انسانی)

آیه ۲: «اَنَا اَوْحِنَا الْيَكْ كَمَا اَوْحِنَا اِلَى نُوْحٍ وَ النَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ» (وحدت تعالیم اصلی انبیا: مرتبط با آیه «خداوند از دین همان را برایتان (شما مسلمانان) بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود و آن چه را ما به تو (پیامبر اسلام) وحی کردیم و به ابراهیم و موسی و عیسی توصیه نمودیم ...»)

با وجود وعده آمدن پیامبر اسلام در کتاب های آسمانی یهودیان (تورات) و مسیحیان (انجیل)، اهل کتاب او را انکار کردند. قرآن کریم منشأ اصلی اختلافات و چنددینی را از ناحیه رهبران دینی می داند که به خاطر حفظ منافع دنیوی (ثروت و قدرت)، پیامبر جدید را انکار می کردند. (مرتبط با آیه «و اهل کتاب در آن (دین واحد اسلام)، راه مخالفت نپیمودند مگر پس از آن که به حقانیت آن آگاه شدند، آن هم به دلیل رشک و حسدی که میان آنان وجود داشت.»)

نکته*: البته امروزه، ادیانی کاملاً بشری وجود دارند و برخی از سازندگان آنها به دروغ خود را پیامبر معرفی کرده اند. (مکاتب بشری = زندگی غیر دینی = بر لب پرتگاه سقوط به آتش جهنم: آیه «اسس بنیانه علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم و الله لا یهدی القوم الظالمین»: درس ۹ دوازدهم)

درس ۳: آخرین پیامبر: (نکات ویژه رشته انسانی)

نکته: ختم نبوت: «و لكن رسول الله و خاتم النبیین» (مرتبط با انتهای حدیث منزلت = «لا نبی بعدی»)

پیامبر اسلام (ص) در اجتماعات مختلف، خود را به عنوان **آخرین پیامبر** الهی معرفی می کرد (علت) تا ۱- پس از ایشان کسی ادعای پیامبری نکند، یا ۲- اگر ادعا کرد، مردم فریب او را نخورند و بدانند که او پیامبر واقعی نیست. (معلول)

نکته: ایمان آورنده به آخرین پیامبر (علت)، به همه پیامبران سابق نیز ایمان آورده است (معلول):

آیه: «قولوا آمنا بالله و ما انزل الینا: اعلام ایمان به دین آخرین پیامبر (اسلام)

و ما انزل الی ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و الاسباط: یکسانی تعالیم اصلی تمام انبیا حتی نسل یعقوب

و ما اوتی موسی و عیسی و ما اوتی النبیین من ربهم: توحید در ربوبیت و جلوه هدایت تشریعی

لا نفرّق بین احدٍ منهم: واحد بودن دین الهی: مرتبط با آیه «دین را به پا دارید و در آن **تفرقه نکنید**». (درس ۲ یازدهم

انسانی)

و نحن له **مسلمون**: اسلام به معنای تسلیم خدا بودن به دین همه انبیاست.

نکته:

آنان که از آمدن پیامبر جدید آگاه نشوند (جاهل قاصر، نه مقصر):	نزد خداوند عذر دارند:
اگر کسانی با وجود تحقیق نتوانند به حقانیت دین جدید پی ببرند:	اگر مطابق دین خود عمل کرده باشند، پاداش می گیرند.
آنان که به خاطر امیال دنیوی از دین حق پیروی نمی کنند:	عذرشان پذیرفته است و مورد مؤاخذه قرار نمی گیرند.
خداوند از قلب و درون همه آگاه است: آیه «و الله یعلم ما تصنعون» (درس ۱۲ دهم انسانی) و «ان الله علیم خبیر» (درس ۶ یازدهم انسانی)	مورد مؤاخذه قرار می گیرند.

درس ۴: معجزه جاویدان: (نکات ویژه رشته انسانی)

نکته: تناسب معجزه هر پیامبر با علم زمان خود: (زمان شناسی انبیا)

عصر حضرت موسی (ع): به دلیل رواج سحر و جادو	معجزه: عصایی تبدیل به اژدهایی عظیم شد. با دیدن آن، ساحران ایمان آوردند.
عصر حضرت عیسی (ع): به دلیل رواج علم پزشکی	معجزه: شفای بیماران غیر قابل درمان (لاعلاج) و زنده کردن مردگان

آیه: «أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ **بِآيَةٍ** مِنْ رَبِّكُمْ: آیت به معنای **معجزه** و علامت و نشانه نبوت / ربوبیت
 أَنِّي اخْلُقْ لَكُمْ مِنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفَخْ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ: اثرگذاری معنوی مخلوقات به اذن خدا (در طول = وابسته به خدا) منافاتی با توحید در ربوبیت ندارد. (درس ۲ دوازدهم)
 وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ: شفای کورمادرزاد و برص گرفته و زنده کردن مردگان متناسب علم پزشکی رایج در زمان حضرت عیسی (ع)

تست: قرآن کریم کارهای خارق العاده پیامبران برای اثبات نبوت را چه نامیده است و کدام آیه شریفه، به کار خارق العاده حضرت عیسی (ع) اشاره دارد؟ (انسانی ۹۸)

- ۱) آیت - «أَنِّي اخْلُقْ لَكُمْ مِنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفَخْ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ»
- ۲) معجزه - «أَنِّي اخْلُقْ لَكُمْ مِنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفَخْ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ»
- ۳) آیت - «مَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ»
- ۴) معجزه - «مَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ»

درس ۵: مسئولیت‌های پیامبر (ص): (نکات ویژه رشته انسانی)

نکته*:

۱- دریافت و ابلاغ وحی (تنظیم و مرتب کردن آیات)	آیه: «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ»
۲- مرجعیت دینی (تعلیم و تبیین تعالیم وحی):	و يُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ (تزکیه نفس مقدم بر تعلیم) و ان كانوا من قبل لفی ضلالٍ مُبینٍ»
۳- ولایت ظاهری: یکی از دلایل ضرورت حکومت اسلامی: ضرورت حفظ استقلال جامعه اسلامی (قاعده نفی سبیل)	مسلمانان نباید زیر بار بیگانگان بروند و سلطه آنان بپذیرند. آیه: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»

نکته*:

«ضالاً بعیداً»	گمراهی دور و دراز شیطانی ناشی از مراجعه در داوری به طاغوت	«يتحاكموا الى الطاغوت»
«ضلال مبین»	گمراهی آشکار در صورت ظهور نکردن پیامبر اسلام	«و ان كانوا من قبل»
«خسران مبین»	عبادت مقطعی از روی تردید (درس ۳ دوازدهم)	«يعبد الله على حرف»
«عدو مبین»	شیطان که از پرستش آن نهی شده است.	«ان لا تعبدوا الشيطان»

مباحث تخصصی رشته انسانی: (جلسه چهارم نکته و تست دین و زندگی سال یازدهم استاد محمد رضایی بقا)

درس ۶: پیشوای اسوه:

نکته: یکی از ویژگی‌های حکومت رسول خدا (ص):

۵- برابری و اخوت اسلامی	مبارزه با ارزش‌های جاهلی از جمله تعصب‌های قومی و نژادی و برتری عرب رسول خدا هرگونه فخر و افتخار به این‌گونه مسائل را مذموم می‌شمرد. ملاک پیامبر در تقسیم‌بندی، تقوای انسان‌ها بود.
	سرلوحه کار پیامبر: آیه «یا ایها الناس: خطاب عام (مکه) انا خلقناکم من ذکر و انثی: زوجیت و یکسانی منزلت زن و مرد و جعلناکم شعوباً و قبائل: نفی تبعیض نژادی لتعارفوا: انس و آشنایی با یکدیگر، فایده تفاوت‌ها ان اکرمکم عند الله اتقاکم : ملاک برتری به تقواست. ان الله علیم خبیر»: خداوند از درون و بیرون همگان آگاه است.
	چون رسول خدا حکومت اسلامی را در مدینه بنا کرد، افراد پیرامون ایشان بیشتر از مدینه و مکه بودند. اگر افراد غیرعرب ایمان می‌آوردند، در جمع مؤمنان عزت و شرافت می‌یافتند و متناسب با توانایی خود مسئولیت می‌گرفتند. در میان صمیمی‌ترین دوستان پیامبر (ص)، شخصیت‌هایی چون سلمان از ایران و بلال از حبشه به چشم می‌خورد که گویای توجه به همه انسان‌ها از هر نژادی بوده است.

نکته: مهم‌ترین ثمره اخوت مسلمانان: به وجود آمدن قدرت بزرگ بازدارنده زورگویان و مخالفان اسلام از

تجاوز به حقوق ملت‌های مسلمان و فراهم آمدن فرصت پیشرفت مسلمانان

نکته: برنامه دیگری برای وحدت:

۱- خود را از سایر مسلمانان دور ندانیم و برای پیشرفت، پیروزی و سربلندی جهان اسلام در جهان تلاش کنیم.
حدیث پیامبر (ص): «مَنْ اصْبَحَ وَ لَمْ يَهْتَمْ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ»: «کسی که صبح کند و در اندیشه رسیدگی به سایر مسلمانان نباشد، مسلمان نیست.»

درس ۷: امامت، تداوم رسالت:

نکته:

حدیث غدیر، از جهت سلسله روایان حدیث،	چنان محکم است که شاید کم‌تر حدیثی مانند آن وجود داشته باشد.
صد و ده نفر از اصحاب پیامبر که در غدیر حاضر بودند،	آن را بی هیچ واسطه‌ای از پیامبر نقل کرده‌اند.
مورخان و مفسران بزرگ اسلام	واقعه غدیر را با مدارک زیاد در کتاب‌های خود آورده‌اند.
نام ۳۵۰ نفر از این دانشمندان اسلامی	در کتاب الغدیر آمده است.
اگر چه تا سال‌ها بعد از پیامبر حکومت به امام علی نرسید و واقعه عظیم غدیر نادیده گرفته شد،	اما چگونگی برگزاری مراسم غدیر و سخنان پیامبر روشن‌گر بسیاری از اتفاقات پس از ایشان است.

درس ۸: جان و جانشین پیامبر = حضرت علی (ع)

نکته: حضرت علی (ع) ده سالگی اعلام مسلمانی کرد و در تمام لحظات سخت در کنار پیامبر بود:

در محاصره اقتصادی شعب ابی طالب	محافظ جان رسول خدا (ص)
در صحنه‌های پرخطر مکه و مدینه	رشادت و شجاعت و موفقیت اسلام و عقب‌نشینی مشرکان و کافران
در هنگام توطئه قتل پیامبر در بستر	خوابیدن در جای پیامبر
در جنگ بدر	رشادت و قهرمانی بی‌نظیر
در جنگ احد	استقامت و فداکاری با وجود زخم‌های فراوان و فرار کردن اکثر مسلمانان
در جنگ خندق	انداختن رعب در دل دشمنان و فراری دادن آن‌ها با شکست دادن «عمر بن عبدود»
در جنگ خیبر	فتح قلعه‌های خیبر
در فتح مکه	شکستن بت‌های خانه کعبه

نکته:

پیامبر (ص)، حضرت علی (ع) را عزیزتر از فرزند دوست می‌داشت.
شخصیت والای علی (ع) نتیجه تربیت مستقیم پیامبر اکرم (ص) بود.
پیامبر ایشان را به گونه‌ای تربیت کرده بود که الگو و سرمشق مسلمانان زمان خود و سایر دوران‌ها باشد.
از این رو، در هر فرصتی از این شخصیت والا سخن می‌گفت و عشق و محبتش را به وی ابراز می‌کرد.

نکته: حدیث پیامبر (ص) پس از بیان جایگاه علمی امیرمؤمنان علی (ع):

دروغ می‌گوید کسی که می‌پندارد مرا دوست دارد، در حالی که دشمنی و کینه تو در دل اوست.
زیرا تو از من هستی و من از تو ...
کسی به فلاح و رستگاری می‌رسد (معلول) که پیرو تو باشد (علت).
و به هلاکت می‌رسد (معلول) کسی که از تو دوری گزیند (علت).
مثل تو و امامان از فرزندان تو، مثل کشتی نوح است.
هرکس بر آن سوار شود، نجات یابد و هرکس سرپیچی کند، هلاک شود.
مثل شما مثل ستارگان آسمان است که چون ستاره‌ای غایب شود، ستاره‌ای دیگر طلوع می‌کند تا روز قیامت.

نکته: از نشانه‌های دیگر علم بی‌کران حضرت علی (ع):

بیان معیار شناسایی اهل حق و باطل، برای شخصی که در جنگ جمل دچار تردید شده بود:
حدیث امام علی (ع): «کار را واژگون کرده‌ای! می‌خواهی حق و باطل را به وسیله شخصیت‌ها بشناسی، در حالی که شخصیت‌ها هستند که باید با مقیاس حق، سنجیده شوند. ابتدا حق را بشناس تا بتوانی اهل آن را بشناسی؛ و نیز ابتدا باطل را بشناس تا بتوانی اهل آن را شناسایی کنی.»

نکته*: از نشانه‌های دیگر عدالت بی‌مانند حضرت علی (ع):

امام علی در همان آغاز فرمانروایی چون معاویه که به ناحق به پست و مقام رسیده بودند و به شیوه پادشاهان ستمگر حکومت می‌کردند، برکنار کرد.
ایشان چنان مصمم بود که به مصلحت‌اندیشی برخی از یاران مبنی بر اینکه معاویه فردی دنیاطلب و قدرتمند است و برکناری او سبب جنگ می‌شود، عمل نکرد.
امام علی (ع) فرمود: «به خدا سوگند، حتی برای دو روز نیز او را به کار نخواهم گماشت و من هیچ‌گاه گمراه‌کنندگان را کارگزار خود قرار نخواهم داد.»

تست: حضرت علی (ع) سوگند یاد کرد که حتی برای دو روز هم چه کسانی را کارگزار خود قرار نخواهد داد و این موضوع

به الگو قرار دادن کدام‌یک از ویژگی‌های رهبری پیامبر اشاره دارد؟

۱) دنیاطلبان و قدرتمندان - مبارزه با فقر و محرومیت

۲) دنیاطلبان و قدرتمندان - تلاش برای برقراری عدالت

۳) گمراه‌کنندگان - مبارزه با فقر و محرومیت

۴) گمراه‌کنندگان - تلاش برای برقراری عدالت

نکته*: نشانه‌ای دیگر از عدالت بی‌مانند حضرت علی (ع):

توجه حضرت علی (ع) به محرومان و فقیران: زندگی ساده
روزی که امام علی (ع) خبردار شد فرماندارش در بصره در یک مهمانی با غذاهای رنگارنگ شرکت کرده که فقیران در آن حضور نداشتند، نامه تندی به او نوشت و اعتراض کرد و شیوه صحیح زندگی حاکم را توضیح داد: «من که امام شما هستم، از این جهان به دو جامه کهنه، بسنده کرده و از خوراکی‌ها به دو قرص نان. بدانید که شما نمی‌توانید این‌گونه زندگی کنید؛ لیکن مرا در ۱) پارسایی (تقوا) ۲) تلاش (جهاد) ۳) پاکدامنی (عفاف) ۴) درستکاری یاری نمایید.»
پیام: اگر چه نمی‌توانیم عین معصوم عمل کنیم اما باید خود را به اسوه معصوم در حدّ توان نزدیک‌تر کنیم. (درس ۹ دهم)

درس ۹: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، بعد از رحلت رسول خدا (ص)

نکته*: در چالش «تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث»:

حاکمان بنی‌امیه و بنی‌عباس، اغلب به اندیشه‌هایی میدان می‌دادند که به نفع آنان بود و قدرت آنان را تقویت می‌کرد (مردم

را مطیع آنان می‌ساخت). برخی از دنیاطلبان، برای نزدیکی به این حاکمان، احادیثی از قول پیامبر اکرم (ص) جعل می‌-

کردند و از حاکمان جایزه می‌گرفتند.

درس ۱۰: احیای ارزش‌های راستین:

نکته: گردآوری کتب اربعه در نتیجه اقدام امامان در راستای مرجعیت دینی: «تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو»:

کافی	شیخ کلینی
من لا یحضره الفقیه	شیخ صدوق
تهذیب	شیخ طوسی
استبصار	

نکته: اقدام دیگر امامان در راستای مرجعیت دینی: «تربیت شخصیت‌های اسلامی»:

ائمه اطهار (ع) شخصیت‌های برجسته‌ای تربیت کردند که در علم، ایمان، تقوا و جهاد در راه خدا سرآمد انسان‌های زمان خود بودند.
نتیجه: اندیشه‌های اسلام راستین را در میان مسلمانان گسترش دادند.
مثال ۱: یاران برجسته پیامبر: سلمان، عمار، ابوذر و مقداد: پس از پیامبر گرد اما علی (ع) جمع شدند.
مثال ۲: در عرصه عرفان و معنویت: اویس قرنی، کمیل بن زیاد، میثم تمار، رشید هجری
مثال ۳: در عرصه تفسیر: عبد الله بن عباس
مثال ۴: در عرصه جهاد و مبارزه: مالک اشتر و محمد بن ابی بکر
مثال ۴: امام سجاد (ع) پس از عاشورا بار دیگر علاقه‌مندان به اهل بیت را جمع کرد: ۱۷۰ شاگرد مانند ابو حمزه ثمالی و سعید بن جبیر (به سبب پیروی از امام به وسیله فرماندار بنی امیه به صورتی فجیعی به شهادت رسید).
مثال ۵: دوران امام باقر (ع) به بعد عصر شکل‌گیری اندیشه‌ها و مذاهب مختلف بود؛ حتی منکران خدا به ترویج افکار خود می‌پرداختند. مأمون عباسی میان صاحبان مذاهب و ادیان جلسات مناظره تشکیل می‌داد و به تماشا و داوری می‌نشست. امامان نیز به تربیت افرادی متخصص در زمینه‌های اعتقادی، علمی و فقهی اقدام کردند.

تست: با تربیت شخصیت‌های اسلامی و افراد مستعد و مشتاق فضیلت، چه نتیجه‌ای برای عالم اسلامی حاصل شد؟ (ریاضی ۹۴)

- ۱) گسترش اندیشه‌های اسلام راستین در عالم و حفظ آرمان‌های متعالی
- ۲) تلاش در جهت تألیف کتاب‌های روایت و جمع‌آوری همه احادیث فقهی
- ۳) معرفی امامان معصوم در گوشه و کنار عالم اسلامی و توجه مردم به ایشان
- ۴) آشنایی مردم با شخصیت‌های پیرو اسلام و تلاش برای تشکیل حکومت

درس ۱۱: جهاد در راستای ولایت ظاهری

نکته: روش‌های مبارزه هریک از امامان (انتخاب شیوه‌های درست مبارزه در راستای ولایت ظاهری):

رفتارهای مکمل مانند یک انسان ۲۵۰ ساله

۱- امام علی (ع)	قبل از حکومت: سکوت برای حفظ نظام نوپای اسلامی، بدون گوشه‌گیری و انزوا، همراه با انتقاد و یاری خلفا	بعد از حکومت با اصرار مردم: پذیرش حکومت، برکناری معاویه، عدالت‌گستری
۲- امام حسن (ع)	ابتدا دستور جهاد علیه معاویه، سستی و ضعف یاران	مصلحت را بر صلح دید، عهدنامه: معاویه جانشین تعیین نکند و شیعیان را آزار ندهد.
۳- امام حسین (ع)	ده سال ادامه صلح با معاویه، همراه با انتقاد شدید از او	قیام علیه یزید، جهت جلوگیری از نابودی اسلام
۴- امام سجاد (ع)	سرکوبی شدید شیعیان و توبّیین کوفه	تجدید بنای نهضت شیعیان، گسترش معارف با دعا، حضور فعال شیعه
۵- امام باقر (ع)	عصر معرفی اسلام اصیل در اثر فعالیت‌های امام سجاد، پایه‌گذاری مدرسه علمی در مدینه به دلیل فرقه‌های گوناگون	زیر سؤال بردن حاکمان، بیان نظر اسلام در مورد خلافت و امامت
۶- امام صادق (ع)	ادامه جهاد علمی، تربیت هزاران شاگرد	مبارزه علنی‌تر، اجازه دادن به قیام زید بن علی، اتحاد عباسیان و علویان
۷- امام کاظم (ع)	شدت اختناق، تربیت شیعیان به صورت پنهانی و آشکار	زندانی طولانی در عصر هارون عباسی
۸- امام رضا (ع)	ده سال حکومت هارون: دوران سخت	ولیعهدی اجباری مأمون برای جلب علویان، افزودن دوستان امام، شهادت
۹- امام جواد (ع)	دوران بسیار سخت پس از امام رضا (ع)	رفت و آمد معمولی هم دشوار بود.
۱۰- امام هادی (ع)	زیارت جامعه کبیره = درس امام شناسی = منبع معرفتی شیعه	ارتباط از طریق وکلا، زندگی در پادگان نظامی در سامرا
۱۱- امام عسکری (ع)	حفظ جان مهدی و معرفی مهدی به یاران نزدیک	اوج‌گیری کار وکلا، زندگی در پادگان نظامی در سامرا
۱۲- امام مهدی (ع)	غیبت صغری: ارتباط با امام از طریق نایبان خاص (نواب اربعه)	غیبت کبری: ارتباط از طریق عالمان دین

نکته: شباهت امام علی (ع) با امام حسن (ع):

شباهت امام حسن (ع) با امام حسین (ع):

شباهت امام علی (ع) با امام حسین (ع):

اختناق شدید: سرکوبی شدید: انتقاد شدید:

نکات تخصصی رشته انسانی

درس ۱۲ یازدهم: عصر غیبت

- * همه امامان ولایت معنوی دارند: به اذن خدا امداد غیبی و باطنی می‌رسانند و هدایت معنوی می‌کنند.
- در صورت آمادگی انسان‌ها (علت): نور حکمت و معرفت را بر قلب آنان می‌تابند. (معلول)
- * رهبری ظاهری مسلمانان در عصر غیبت: به علمای دین واگذار شده است.
- * رهبری حقیقی و معنوی مسلمانان در همه زمان‌ها: به دست خود امام زمان است.

درس ۱۳ یازدهم: در انتظار طلوع

- * شعر «برای آفتاب صبح امید/ که در دام شب هجران اسیرم»: دعای برای ظهور: چهارمین مسئولیت منتظران است.
- * آینده تاریخ: بنابر حکمت الهی با پیروزی حق بر باطل خواهد بود.
- جامعه بشری روزی به سمت کمال و عدالت خواهد رفت و اداره جهان به دست حق طلبان خواهد افتاد.
- * اعتقاد مشترک میان ادیان الهی درباره «الهی بودن موعود و منجی»، فرصت ارزشمندی برای همکاری و اتحاد و تحقق آرمان‌های انبیا و مانع توطئه ستمگران است.
- * مسئولیت‌های منتظران:
- ۱- تقویت معرفت و محبت به امام: حدیث پیامبر (ص): «بزرگ‌ترین مردمان در ایمان و یقین: کسان که پیامبر و امام خود را ندیدند، اما با خواندن قرآن و احادیث و تفکر در آن‌ها ایمان می‌آورند.»
- ۲- پیروی از فرمان‌های امام عصر (ع)
- ۳- آماده کردن خود و جامعه برای ظهور: حدیث امام صادق (ع): «یاران مهدی مردمانی مقاوم، سرشار از یقین به خدا و استوارتر از صخره‌ها هستند که اگر به کوه‌ها روی آورند، آن‌ها را متلاشی می‌کنند.»
- ۴- دعا برای ظهور: دعای امام سجاد (ع): «از تو آن دولت با کرامتی را طلب می‌کنم که با آن اسلام و اهلش را عزیز گردانی و نفاق و اهلش را خوار می‌سازی ...»

* ویژگی‌های جامعه مهدوی:

۱- عدالت‌گستری: خبری از فقر و بی‌نوايي نیست.

حسّ تعاون و یاری دادن به دیگران

اطمینان کردن مردم به یکدیگر برای برداشت از اموال شخصی

۲- آبادانی: آیه: «اگر اهالی شهرها ایمان آورده و تقوا پیشه کرده بودند، درهای **برکات** از آسمان‌ها

زمین را بر آن‌ها می‌گشودیم.» (آیه: لو ان اهل القرى آمنوا و اتقوا لفتحنا علیهم **برکات** من السماء و الارض)

۳- شکوفایی عقل و علم: **علاقه** به فهم دانش / پرده برداشتن از اسرار هستی

اگر کل علم **۲۷ حرف** باشد تا ظهور **۲ حرف** کشف می‌شود و با ظهور بقیه.

۴- امنیت کامل

۵- فراهم شدن زمینه رشد و کمال

درس ۱۴ یازدهم: مرجعیت و ولایت فقیه

* حدیث امام صادق (ع): بیان **شرایط ویژه** فقیه: «فأما من كان من **الفقهاء**:

۱- **صائناً** لنفسه: **نگهدارنده** نفس خود (تقوا)

۲- **حافظاً** لدينه: **نگهبان** دین خود

۳- **مخالفاً** لهواه: مخالفت با هوای نفس (عادل بودن)

۴- مطیعاً لامر **مولاه**: فرمان‌برداری از **خدا و پیامبر** (آیه: اطیعوا الله و اطیعوا الرسول)

فللعوام ان **یقلّدوه**: تقلید و مراجعه افراد غیر متخصص به فقیه متخصص در دین

تست: امام صادق (ع) می‌فرماید: «فأما من كان من الفقهاء صائناً لنفسه حافظاً لدينه مخالفاً لهواه مطيعاً

لامر مولاه فللعوام ان یقلّدوه» منظور از «مولاه» چه کسی است و چه مفهومی از این حدیث دریافت می‌شود؟

۱) فقیه- افرادی که به معرفت عمیق در دین می‌رسند و می‌توانند قوانین و احکام اسلامی را از قرآن و روایات به دست آورند.

۲) خداوند- مردمی که می‌خواهند براساس قوانین اسلام زندگی کنند اما به پیامبر و امام دسترسی ندارند باید به فقیه‌ای که شرایط ویژه‌ای دارد، مراجعه نمایند.

۳) فقیه- مردمی که می‌خواهند براساس قوانین اسلام زندگی کنند اما به پیامبر و امام دسترسی ندارند باید به فقیه‌ای که شرایط ویژه‌ای دارد، مراجعه نمایند.

۴) خداوند- افرادی که به معرفت عمیق در دین می‌رسند و می‌توانند قوانین و احکام اسلامی را از قرآن و روایات به دست آورند.

درس ۱۵ یازدهم: رهبری و مردم

* مردم سالاری دینی = جمهوری اسلامی

* جمهوری = مشارکت و دخالت مردم با رأی و انتخابات

* اسلامی: بر پایه قوانین اسلام (آیه: اطیعوا الله)

* مردم با شرکت دائمی در انتخابات (علت)، هم در سرنوشت خود دخالت دارند و هم پایبندی خود را به اصل نظام اسلامی و قانون اساسی نشان می‌دهند. (معلول)

* تفاوت جمهوری اسلامی با سایر حکومت‌های غربی:

۱- قوانین اسلامی

۲- هدف اصلی جمهوری اسلامی: رستگاری اخروی + عدالت اجتماعی

هدف فرعی جمهوری اسلامی: رفاه و آسایش نسبی

* آیات وظایف رهبر:

۱- «فبما **رحمة** من الله **لنت** (مهربانی) لهم: دستور امام علی در عهدنامه مالک اشتر: «با همه دوست و مهربان باش.»

و لو كنت فظاً غليظ القلب لانفضوا من حولك: سنگدلی و درشت‌خویی موجب پراکندگی مردم/ عامل جاذبه پیامبر: اخلاق نیکو

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ **شاورهم** فی الامر فاذا عزم فتوکل علی الله: تصمیم‌گیری براساس مشورت/ توکل بعد از عزم قوی

ان الله يحب المتوكلين: توحید عملی

۲- «يا ايها النبي اتق الله و لا تطع الكافرينَ وَ الْمُنَافِقِينَ: تقوایب‌پیشگی و اطاعت نکردن از کفار = توحید عملی
ان الله كان عليماً حكيماً: علم الهی به افعال انسان/ حکمت و هدفمندی
* سه بند دیگر از عهدنامه مالک اشتر:

۱- در قبول و تصدیق **سخن چین** شتاب مکن، زیرا در لباس **نصیحت**، **خیانتکار** است.

۲- با **ترسو** مشورت نکن که در انجام دادن کارها، روحیه تو را **سست** می‌کند. (استثنای آیه «شاورهم فی الامر»)

۳- هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت **یکسان نباشد** (عدالت اجتماعی)، زیرا در این صورت نیکوکار به کار خیر **بی‌رغبت** و بدکار به کار بد **تشویق** می‌شود.

* آمادگی برای حکومت جهانی امام مهدی:

- ۱- برقراری حکومت اسلامی: ضرورتی اساسی و فرصتی برای آماده‌سازی ظهور
- ۲- امکان مقابله با توطئه‌های دشمنان و گسترش آرمان مهدویت در جهان
- ۳- ولایت و حکومت اسلامی = قلعه محکم (دژ مستحکم) منتظران برای آمادگی ظهور
- ۴- تشکیل حکومت اسلامی = از مصادیق دقیق «انتظار فرج» (برترین اعمال نزد خدا)

درس ۱۶ یازدهم: عزت نفس (تمام مطالب با رشته‌های دیگر مشترک است).

درس ۱۷ یازدهم: زمینه‌های پیوند

* مهم‌ترین عامل پایداری خانواده: درک درست از زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک

* زن و مرد به تعبیر قرآن کریم: لباس یکدیگرند. (پوشاننده کاستی‌ها و نقص‌های یکدیگرند).

* پیشگیری بهتر از درمان است: آیه: «لا تقربوا الزنی»

بکوشیم در آستانه گناه قرار نگیریم تا بر عفاف و پاکدامنی خود قبل از ازدواج بکوشیم.

* اهداف ازدواج:

۱- پاسخ به نیاز جنسی

۲- انس با همسر: ریشه ازدواج‌های ناموفق: بی‌توجهی به آرامش‌بخشی به همسر

توانایی زن در ایجاد آرامش بیش از مردان است.

۳- رشد و پرورش فرزندان: مسئولیت سنگین والدین در تربیت فرزندان

با بی‌تدبیری پدر و مادر: در صورت سرکوب شدن استعدادهای فرزندان: مجازات والدین

۴- رشد اخلاقی و معنوی: در صورت آشنایی والدین با وظایف خود و انجام درست آن:

تربیت صحیح و رشد فضائل اخلاقی در فرزندان

* نکته مهم: توجه به هر چهار هدف ازدواج: محیط آرامش‌بخش و سرشار از نشاط و لذت + احساس رضایت

اگر فقط به پاسخ به نیاز جنسی بپردازد: ظهور اختلافات زن و مرد

دوری روحی و روانی = طلاق عاطفی

زندگی خسته‌کننده

درس ۱۸ یازدهم: پیوند مقدس

* ضرورت اذن پدر برای ازدواج دختر

ویژگی‌های دختر: لطافت‌های روحی دختر در فضای محبت جنس مخالف: نادیده گرفتن برخی واقعیت‌ها

حیات و عزت نفس قوی: طلب و درخواست از طرف پسر: مانع شناخت کامل

ویژگی‌های پدر: غلبه بر احساسات + تجربه فراوان + شناخت کامل از جنس مخالف

* راه‌های شناخت همسر: تحقیق: درباره خانواده در محل زندگی و کار

درباره دوستان همسر

درباره روحیات و خلقیات

معاشرت دوطرفه خانواده‌ها با یکدیگر

مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان

گفت‌وگو در جلسات حضوری و بیان دیدگاه‌ها در موضوعات مختلف.

* مشکلات پیش روی ازدواج: مسائل اقتصادی (شغل و مسکن و ...) و اجتماعی (تحصیل طولانی، سربازی پسران و ...)

* راه حل: تدبیر والدین در ازدواج آسان

* کاستن از توقعات

* حفظ عفاف و پاکدامنی توسط دختر و پسر

* نادیده گرفتن آداب خودساخته: آداب و رسوم غلط و تشریفات و تجملات زائد

نکات تخصصی انسانی:

درس ۱ دوازدهم: هستی‌بخش

۱- خداوند را چه کسی به وجود آورده است؟ (سؤالی غلط است).

هر پدیده نیازمند پدیدآورنده است، نه هر موجودی!

خداوند علت‌العلل هستی است و نیازی به پدیدآورنده ندارد.

در غیر این صورت = تسلسل علل (زنجیره علت‌های وابسته به هیچ علت مستقلى ختم نشود. پس نتیجه آن این است که هیچ موجودی وجود پیدا نکند!) = از نظر عقلی محال است.

۲- دیدن خدا:

الف) با چشم مادی چه در دنیا چه در آخرت ناممکن است. چشم حتی همه اشیاى مادی را هم نمی‌بیند. (مانند ماورای بنفش) چه برسد به امور غیرمادی (مانند فرشتگان و ذات اقدس الهی)

آیه: «لا تدركه الابصار و هو يدرك الابصار و هو اللطيف الخبير»

شعر: نیابد بدو نیز اندیشه راه/ که او برتر از نام و هر جایگاه/ به بینندگان آفریننده را/ نبینی مرنجان دو بیننده را

ب) با چشم قلب: ملاقات و تقرب خدا رسیدن: می‌توان خدا را با قلب دید. (از مهم‌ترین اهداف زندگی)

شعر: دوست نزدیک‌تر از من به من است/ ویت عجب‌تر که من از وی دورم

چه کنم با که توان گفت که دوست/ در کنار من و من مهجورم

تست (انسانی ۹۹): اگر بگوییم: «هر موجودی به آفریننده نیاز دارد، و خود آفریننده هم به خالق نیاز داشته باشد»، نتیجه چنین حرفی چه خواهد بود؟

۱) چون به تسلسل علت‌ها منتهی نمی‌شود نیازمند به علت نخستین است.

۲) هیچ چیزی وجود پیدا نمی‌کند چون منتهی به تسلسل علت‌ها می‌شود.

۳) چون به مفهوم دور منتهی نمی‌شود نیازمند به علت نخستین است.

۴) هیچ چیزی وجود پیدا نمی‌کند چون منتهی به دور علت‌ها می‌شود.

درس ۲: یگانه بی‌همتا:

- ۱- واژه «رب»: بیش از نهصد بار تکرار در قرآن / «رب العالمین»: بیش از چهل بار تکرار در قرآن
- ۲- معنای «واحد قهار = یگانه مقتدر»: مانند اقیانوس بی‌کران که از هر جهت نامحدود است و جایی برای غیر خود باقی نگذاشته است که خود را نشان دهند.
- ۳- معنای «توحید در ربوبیت»:
- الف) معنای غلط: نفی هرگونه تأثیرگذاری از موجودات
- ب) معنای درست: اثرگذاری موجودات به اذن خدا
- الف) اثرگذاری مادی: شفا دادن عسل
- ب) اثرگذاری معنوی: شفا دادن بیماران لاعلاج (کورمادرزاد، ساخت پرندۀ از گل توسط حضرت عیسی).
- ۴- حدیث امام رضا (ع): «من لم یشکر المنعم من المخلوقین، لم یشکر الله عزّوجلّ»
پیام: تشکر نکردن از مخلوق = تشکر نکردن از خدا = رابطه طولی
- تست:** حدیث امام رضا (ع): «من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزّوجلّ» بیانگر کدام مفهوم است؟
- ۱) مخلوقات در اثرگذاری فاقد تأثیر هستند. ۲) شکرگزاری خداوند از اثرگذاری مخلوقات
- ۳) وابستگی اثرگذاری مخلوقات به خداوند ۴) شکرگزاری مخلوقات از اثرگذاری خالق
- ۵- از راه بندگی می‌توان به پاداش‌هایی رسید که برتر از قدرت‌های مادی (ماورای طبیعت) که کرامات اولیای گوشه‌ای از آنهاست.

درس ۳ دوازدهم: توحید و سبک زندگی: - هیچ نکته تخصصی انسانی ندارد.

درس ۴ دوازدهم: فقط برای تو

شعر «بندگی کن تا که سلطانت کنند/ تن رها کن تا همه جانت کنند»

پیام: پاداش‌های وصف‌نشده‌ی اخلاص

درس ۵ دوازدهم: قدرت پرواز

- ۱- سخن امام علی (ع) در بازگشت از جنگ صفین: سه اجر بزرگ: ۱- رفتن به جبهه ۲- حضور در جبهه ۳- بازگشت از جبهه: بنابر قدر و قضای الهی بود، ولی با اختیار خود رفتید. (قضای الهی، جبری و حتمی نیست).
- ۲- علم خداوند، مانع اختیار انسان نیست.
- علم خداوند یک پیش‌بینی صرف نیست!
- علم الهی به سلسله تصمیم‌ها و عوامل مؤثر در طول فرایند و نتیجه فرایند نیز تعلق می‌گیرد.

درس ۶: سنت‌های خداوند در زندگی انسان:

- ۱- سنت امتحان و ابتلاء فقط به لحظات سرنوشت‌ساز زندگی اختصاص ندارد!
- بلکه هر حادثه و رفتاری از انسان، می‌تواند امتحان‌نهایی باشد. قضاوت کردن درباره دیگران، پوشش نامناسب و ...
- ۲- سخنان حضرت زینب (س) در شام در برابر یزید درباره سنت «املاء و استدراج»:
- آیه: «آنان که کافر شدند تصور نکنند که اگر به آن‌ها مهلت می‌دهیم، (این مهلت) به نفع آن‌هاست، فقط به خاطر آن به آن‌ها مهلت می‌دهیم تا بر گناهان خود بیفزایند و برای آنان عذاب خوارکننده خواهد بود.»

درس ۷ دوازدهم (کاملاً تخصصی رشته انسانی): در گرو کار خویش

- * ساختن سرنوشت خود با اختیار خود (سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی او)
- شعر: رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند = رسیدن انسان به کمال با اختیار خود
- بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت = بزرگی و کرامت و منزلت انسانی
- طیران مرغ دیدی تو ز پایبند شهوت = رهایی از شهوت‌ها و هوس‌ها
- به درآی تابینی طیران آدمیت = دوری از تمایلات پست (دانی) و روی آوردن به تمایلات متعالی (خود عالی)
- * آیات: «فَالْهَمُّهَا فَجُورُهَا وَ تَقْوَاهَا: گرایش به نیکی‌ها و بیزاری از بدی‌ها
- قد افلح من زگاها: تزکیه نفس، رمز سعادت و رستگاری انسان است.
- و قد خاب من دساها: محرومیت از رحمت الهی با آلودگی به گناه
- * با وجود فطرت پاک و گرایش به نیکی باز هم گناه می‌کنیم. چرا؟

دلیل: دو دسته تمایلات انسان:

۱- تمایلات عالی

۲- تمایلات دانی (پست)

الف) استفاده متعادل: بهره‌مندی صحیح و آبادانی

ب) سوء استفاده (عدم کنترل): تخریب و ویرانی

مثال: قوه غضب:

الف) استفاده متعادل: دفاع در برابر خطرها

ب) سوء استفاده: ظلم و تجاوز به حقوق مردم

* سؤال: آیا انسان به چیزی که از آن منع می‌شود، به آن حریص‌تر می‌گردد؟

پاسخ: ۱- احکام الهی به طور کامل انسان را منع نمی‌کند! بلکه به استفاده متعادل از آن‌ها دعوت می‌کند.

۲- انسان به چیزی حریص‌تر می‌شود که هم منع شود و هم تحریک شود.

۳- افرادی که سود تجارتشان در گسترش خطرات است، به دنبال حریص‌تر کردن مردم هستند.

آیه: «یرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلا عظیما»

تست: کدام کلام نورانی در پاسخ به سؤال «چرا انسان نسبت به آن چیزی که او را منع کند حریص‌تر می‌شود؟» می‌باشد؟

۱) «ثم کان عاقبة الذین اساءوا السّوای ان کذبوا بآیات الله و کانوا بها یستهزئون»

۲) «ان الذین یحبّون ان تشیع الفاحشه فی الذین آمنوا لهم عذاب الیم فی الدنیا و الآخرة»

۳) «من کثر فکره فی المعاصی دعتة الیه»

۴) «و یرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً»

* پشتوانه دوری از گناه = ایمان:

مؤمن خدا را ناظر بر اعمال خود می‌بیند. در صورت گناهکاری: توبه و شرمندگی

مؤمن می‌داند خدا انسان را بیهوده نیافریده (حکمت الهی) و اعمالش بی‌پاداش و جزا نمی‌گذارد. (عدل الهی)

مؤمن سرگردان نیست و مشخص بودن حلال و حرام الهی.

* چرا مؤمنان گناه می‌کنند؟

۱- ایمان قلبی با ادّعی زبانی ایمان فرق دارد.

۲- ایمان شدت و ضعف دارد. در صورت گناهکاری، همان ایمان ضعیف هم نابود می‌شود.

آیه: ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوَاءَ (علت) ان كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ. (معلول)

۳- هنگام غفلت، بیشتر گناه می‌کنیم و هنگام توجه به خدا کمتر گناه می‌کنیم.

* فکر گناه، مجازات آن را ندارد، ولی زمینه‌ساز آن است.

حدیث امام علی (ع): «من کثر فکره فی المعاصی (علت) دعته الیها (معلول)»

حدیث حضرت عیسی (ع) به حواریون: حتی فکر زنا را نیز به خاطر نیاورید. (آیه: لا تقربوا الزّنی)

فکر گناه مانند روشن کردن آتش در خانه‌ای است که دود خانه آتش را سیاه می‌کند، گرچه ظاهر خانه سالم است.

* حدیث پیامبر (ص): چهار رفتار بدتر از خود گناه است:

۱- کوچک شمردن گناه

۲- افتخار کردن به گناه

۳- شادمانی کردن بر گناه

۴- اصرار بر گناه

* گناهان صغیره راه‌هایی برای گناهان بزرگ‌اند.

حدیث امام رضا (ع): «کسی که از گناهان اندک از خدا نترسد، در گناه بسیار نیز نخواهد ترسید.»

* کتمان گناه (مخفی کردن گناه)

اظهار گناه: زشتی گناه را از بین می‌برد. / گناه عادی جلوه می‌کند. / فساد به سرعت افزایش می‌یابد.

آیه: «لَا الَّذِينَ يَحِبُّونَ انْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ (ترویج گناه: علت) فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ (معلول)»

* آثار گناه:

۱- قساوت قلب (سنگدلی): در اثر تکرار گناه، نصیحت در دل اثر نمی‌کند و به حق تسلیم نمی‌شود.

حدیث امام باقر (ع): هیچ چیزی مانند گناه دل را فاسد نمی‌کند.

۲- سلب توفیق: بسته شدن دری از خیر به روی انسان

۳- از بین بردن آرامش خاطر: ناراحتی درونی، عذاب وجدان

با توجیه گناه: بر وجدان غلبه می کند!

حدیث امام علی (ع): «یک لحظه گناه، اندوه طولانی به دنبال دارد.»

درس ۸ دوازدهم: بازگشت:

* پرسش محمدبن مسلم: آیا اگر مؤمن بارها با گناه توبه شکنی کند و به سوی خدا بازگردد با هم توبه اش قبول می شود؟

پاسخ امام باقر (ع): بله. مراقب باش مؤمنین را از رحمت خدا مأیوس نکنی: آیه «لا تقنطوا من رحمه الله»

* توبه در جوانی (توصیه های امام خمینی): در جوانی، بار گناه کمتر/ تیرگی و ظلمت قلب کمتر/ شرایط توبه آسان تر

شاید در پیری، اجل مهلت ندهد. (جوان مرگ شود).

* شعر درباره تسويف (تأخیر در توبه): مدتی فردا و فردا وعده داد/ شد درخت خارِ او محکم نهاد ...

درس ۹ دوازدهم: احکام الهی در زندگی امروز

* مانع سلطه رسانه ای بیگانگان شدن از مهم ترین مصادیق قاعده نفی سبیل (حفظ استقلال) است.

درس ۱۰ دوازدهم: پایه های استوار:

* دو معیار دیگر تمدن اسلامی:

۱- دیدگاه متعادل نسبت به دنیا و آخرت:

هدف اصلی: رستگاری اخروی در عین توجه به زیبایی ها و نعمت ها

آیه: «و منهم من يقول ربنا آتنا فی الدنیا حسنة (اهداف فرعی) و فی الآخرة حسنة (هدف اصلی) و قنا عذاب النار»

۲- تحوّل در روابط بین ملت ها براساس جبهه گیری حق و باطل:

روابط ملت ها براساس منافع دنیوی و زیر سلطه گرفتن قبایل بود. / پیامبر آن را مردود دانست.

پیامبر دو جبهه را مقابل هم معرفی نمود:

جبهه حق: یکتاپرستی، عدالت، فضائل اخلاقی = پیوند برادری

جبهه باطل: شرک و کفر، ستمگری، فساد = بیزاری و مبارزه و سخت گیری

آیه: «محمد رسول الله و الذين معه اشداء على الكفار (تبری) رحماء بينهم (تولی)»

تست: آیه شریفه «محمد رسول الله و الذين معه اشداء على الكفار رحماء بينهم» درباره کدام یک از معیارهای تمدن متعالی اسلام می باشد؟

- (۱) حاکمیت ولایت الهی به جای حکومت ستمگران و طاغوتیان
- (۲) رفع تبعیضهای طبقاتی حاکم بر نظام جاهلی و برقراری فرهنگ برابری و مساوات
- (۳) شکسته شدن سد جاهلیت و خرافه گرایی و دعوت مردم به اجرای احکام اسلام
- (۴) ایجاد نگرشی جدید در جامعه که موجب تحول در روابط بین المللی شد.